

TEME

PANORAMA

Dan kada je tetka otišla u Njemačku...

Ove godine se obilježava 50 godina organiziranog iseljavanja "gastarbajtera" iz Jugoslavije u Njemačku. U Berlinu se na jednoj tribini u utorak govorilo o valovima iseljavanja. I razbijali su se neki tvrdokorni mitovi.

Ugovor između Savezne Republike Njemačke i Jugoslavije o organiziranom transferu radne snage za potrebe njemačkog tržišta rada, je posljednji ugovor ovakve vrste potpisan između Njemačke i neke od „gastarbajterskih zemalja“. Prvi ugovor je za rastuće potrebe njemačkog gospodarskog čuda potpisan još 1955. s Italijom.

Kasno zeleno svjetlo za početak migracije

Objašnjenje ovog kasnog stavljanja službenog pečata na masovnu migraciju iz Jugoslavije treba tražiti u činjenici da Jugoslavija i Njemačka u razdoblju kada su potpisivani sporazumi o dolasku radnika nisu imale diplomatske odnose. Oni su prekinuti 1957. kada je SR Njemačka, shodno svojoj tadašnjoj politici nepriznavanja zemalja koje priznaju DDR, prekinula odnose s Jugoslavijom koja je nedugo prije toga uspostavila odnose s Istočnom Njemačkom.

No, kako je na tribini „50 godina gastarbajtera iz Jugoslavije“ u organizaciji udruge „Südost Europa Kultur“ u Berlinu, objasnio Hannes Grandits s berlinskog Sveučilišta Humboldt, u tom trenutku je u Njemačkoj i bez sporazuma već živjelo i radilo 300.000 radnika iz Jugoslavije. Grandits, koji na Humboldt drži katedru za povijest jugoistočne Europe, je komentirao isječak iz legendarnog dokumentarnog filma Krste Papića „Specijalni vlakovi“ u kojem jedan njemački liječnik vodi komisiju, koja u centrima na području bivše Jugoslavije, selektira radnike i provodi sistematske preglede. „Morate znati da se sve to zbiva dvadesetak godina nakon Drugog svjetskog rata i da scene u kojima njemački liječnici u Jugoslaviji vrše preglede bude neugodna sjećanja“, komentirao je Grandits.

Mit o dobrim radnicima

Sudionici rasprave: Bosiljka Schedlich, Hannes Grandits, Rüdiger Rossig (voditelj redakcije DW-a na bosanskom, hrvatskom i srpskom), Josip Juratović i Vladimir Ivanović

No većina radnika koja je tada odlazila na rad u Njemačku je bila premlada da bi se sjećala Drugog svjetskog rata. „Prosječna starost radnika iz Jugoslavije je bila oko 25 godina“, objasnio je na tribini povjesničar iz Berlina Vladimir Ivanović, koji se u svom znanstvenom radu dosad pretežno bavio iseljavanjem iz Jugoslavije u Njemačku krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina prošlog stoljeća. I koji je oduvijek bio fasciniran pričama o „tatkama iz Njemačke“.

I po još nečemu su došljaci iz Jugoslavije bili drugačiji od ostalih „gastarbajtera“. „Dok su iz Turske, Grčke i Italije dolazili gotovo isključivo muškarci, jugoslavenski kontingent su preko jedne trećine činile žene“, kaže Ivanović. U prvih desetak godina dolaska gastarbajtera, u Njemačku su uglavnom dolazili neobrazovani, polupismeni radnici. Od 1968. kada organizirano počinju dolaziti Jugoslaveni, potreba za nekvalificiranim radnicima je opala tako da iz Jugoslavije dolaze mnogi kvalificirani radnici.

Josip Juratović, automehaničar iz Podravine i socijaldemokratski zastupnik u Bundestagu, se ipak ne bi složio sa starim mitom o Jugoslavenima kao radnicima koji su na posebno dobrom glasu. „Kao sindikalist sam se mogao uvjeriti u to da su njemački šefovi isto govorili radnicima svih nacionalnosti tako da je taj mit pomalo neosnovan. Ja ne bih isto tako rekao da su radnici iz Jugoslavije bili posebno stručni. Opće obrazovanje je zbog dobrog obrazovnog sustava u Jugoslaviji bilo više ali stručna naobrazba nije bila na njemačkoj razini“, priča Juratović koji je i sam mnoge godine prije odlaska u politiku proveo na pokretnoj traci.

„Nevidljivi jugosi“

U radu je spas - jugoslavenski gastarbajteri na kolodvoru u Frankfurtu

No oko jednog mita su se mogli na kraju ipak svi složiti: Jugoslaveni su bili i ostali „nevidljivi“. Niti su upadali u oči po vanjštini a jeli su meso i krumpir kao i Nijemci. I slove kao dobro integrirani, neki bi rekli i kao asimilirani. „Jugoslaveni su se često koncentrirali na uspjeh na poslu i da im djeca budu dobra u školi. I puno energije su ulagali u to da im djeca pohađaju dopunsku nastavu na materinjem jeziku“, kaže

Jugoslavenski političarke Barbara Jelen koja je od 1981. do 2000. obnašala funkciju predsjednice grada Berlina sa strane. Jugoslaveni su rije-

Politikom se možete baviti u Jugoslaviji

Možda je to odraz poruke koju su dobili prije odlaska u inozemstvo. „Nas su sve pozvali na predavanje gdje su nam ljudi iz sindikata poručili da smo mi u Njemačkoj ambasadori svoje zemlje i da se moramo dolično ponašati. Ako se želite baviti politikom, to možete u Jugoslaviji“, glasila je poruka, kako svjedoči Bosiljka Schedlich koja je 1968. došla u Berlin kako bi u tvornici Telefunkena sklapala gramofone. Jer se politička aktivnost u inozemstvu uglavnom povezivala s aktivnostima „neprijateljske emigracije“.

Socijaldemokrat Juratović se nije mogao složiti ni s tezom o apolitičnosti i zamjera i dalje mnogim iseljenicima da se još uvijek više drže nacionalističkog zova domovine nego demokratskih temelja društva u kojem žive. „Meni je nepojmljivo da netko tko trideset, četrdeset godina živi u jednom liberalnom društvu, uživa sva građanska prava, istovremeno to isto osporava ljudima u zemljama iz kojih potječu i okreću se nedemokratskim strankama. Ali to nije samo specifično kod Jugoslavena nego i kod drugih, kod Turaka koji ovdje u Njemačkoj stoje na strani jednog Erdogana“, zaključuje Juratović. Razlika je u iseljenicima koji su u Njemački došli posljednjih godina. Oni su dobrim dijelom i došli u Njemačku jer s politikom kod kuće više ne žele imati ništa.

[Čitajte nas i preko DW-aplikacije za Android](#)

PREPORUKA UREDNIŠTVA

Otišli na godinu dana, ali ta godina nikako ne prolazi

Prije točno 50 godina je Njemačka potpisala sporazum s Jugoslavijom o vrbovanju radne snage. Mnogi jugoslavenski gastarbajteri su došli na godinu-dvije – i ostali čitav život. (12.10.2018)

Zbog tebe sam i otišao iz domovine, lopovčino!

Građani Rumunjske već mjesecima prosvjeduju protiv korupcije i nepotizma. Sad u Bukurešt na prosvjed stižu mnogi koji su zbog toga i morali otići u Europu. Ali za njih se sad kaže da su to „prosjaci, lopovi i kurve“. (10.08.2018)

Jugoslavenski gastarbajteri: „Kako ću raditi baš za Švabu?!“

Prije 50 godina tadašnje SR Njemačka i SFRJ potpisale su sporazum o vrbovanju radnika. Od gastarbajtera kod 'neprijateljskog Švabe' nastali su iseljenici. O tome za DW govori povjesničar Vladimir Ivanović. (12.10.2018)

Datum 21.11.2018

Autor Nenad Kreizer

Ključne riječi [gastarbajteri](#), [Njemačka](#), [Jugoslavija](#), [Berlin](#), [radnici](#), [tribina](#)

Vaš komentar : [Pošaljite nam e-mail](#)

Ispis [Ispiši ovu stranicu](#)

Permalink <https://p.dw.com/p/38cxb>